

از خوشبینی بازار نفت تا تعمیق بحران مازاد عرضه

۵ ماه زیر سایه کرونا

عطیه لیاف
خبرنگار

ژانویه ۲۰۲۰، سر آغاز تخریب ساختارهای بازار نفت بود؛ اما کسی انتظار نداشت که تا این اندازه موضوع جدی باشد. با گسترش ویروس کرونا در چین، پیش‌بینی‌ها در مورد میزان تقاضا برای نفت خام روند نزولی گرفت و برخی از نهادها مانند اوپک تخمین زدند که قرنطینه، کاهش فعالیت‌های اقتصادی و تردها در چین منجر به کاهش روزانه ۲۰۰ هزار بشکه از تقاضای نفت در ۲۰۲۰ می‌شود. ولی موضوع جدی‌تر از آن بود که به نظر می‌رسید.

■ ماه ژانویه، سقوط قیمت‌ها آغاز شد

با کاهش تقاضا در چین و افزایش مازاد عرضه، قیمت نفت خام که سال جدید را ۶۶ دلار در بشکه آغاز کرده بود، طی یک روند نزولی به کانال ۶۱ دلار در بشکه در تاریخ ۲۴ ژانویه ۲۰۲۰ (بهمن ۱۳۹۸) وارد شد.

این پایین‌ترین رقم از ۲۴ دسامبر ۲۰۱۹ بود.

وزاری نفت و انرژی تولیدکنندگان بزرگ برای آرام کردن جو بازار شروع به ارسال سیگنال‌های مثبت کردند تا قیمت نفت پایین‌تر نیایید. در این راستا، وزیر انرژی عربستان، درباره افت قیمت نفت به دلیل نگرانی‌ها درباره شیوع ویروس کرونا گفت که مطمئن است چین می‌تواند ویروس کرونا جدید را مهار و نابود کند. تأثیر گسترش این ویروس بر بازارهای جهانی، بیشتر ناشی از عوامل روانی و بدبینی بیش از حد برخی فعالان بازار است، در حالی که این ویروس تأثیر بسیار محدودی بر تقاضای جهانی نفت دارد. اما تمام این اظهارات نتوانست جلوی کاهش قیمت نفت را بگیرد. در ماه فوریه، نگاه‌ها تغییر کرد. پایگاه خبری یاهو فایننس، به نقل از دیمین کوروالین، استراتژیست بانک امریکایی کلدمن ساکس، در این ماه نوشت: برآورد آسیب ویروس کرونا به تقاضای نفت دشوار است. ویروس کرونا سبب شوک در تقاضای نفت شده است.

■ مارس و نشست ناموفق اوپک پلاس

تعمیق توافق کاهش تولید نفت خام اوپک پلاس می‌توانست، شرایط را بهتر کند اما در ۵ و ۶ مارس اجلاس اوپک و اوپک پلاس برگزار شد و نتیجه آن چیزی نبود که بازار منتظر آن بود. مذاکرات شکست خورد و وزیر انرژی روسیه زمان خروج از نشست به رسانه‌ها گفت که دیگر توافق کاهش تولیدی میان اعضای اوپک پلاس وجود ندارد و از فردا هر سب که هر اندازه می‌خواهد می‌تواند نفت نفت خام وارد بازار کند. روسیه زمانی که این تصمیم را گرفت، تأکید داشت که قیمت‌کنونی نفت (کانال ۵۰ دلار در بشکه) رضایت‌بخش است. ۲ روز بعد، عربستان در تقابل با روسیه، شروع به اعطای تخفیف‌های ویژه نفتی کرد. حالا شیوع ویروس کرونا، شکست توافق اوپک پلاس و اقدام عربستان و متحدانش به دادن تخفیف‌های ویژه برای کاهش بازار دست به دست هم داده بودند و نه فقط مازاد عرضه افزایش یافت بلکه قیمت‌ها نیز به کانال ۲۰ دلار در بشکه سقوط کرد. به طوری که قیمت شاخص نفت خام برنت در ۱۹ اسفندماه به ۳۳ دلار و ۹۶ سنت و شاخص شاخص دیبلیوتی آ۱ امریکا به ۳۰ دلار و ۵۵ سنت رسید. جنگ قیمتی در آن زمان مهم‌ترین عامل افزایش عرضه نفت به بازار بی‌کشش نفت بود.

■ آوریل سیاه و اتفاقی که سابقه نداشت

ماه آوریل یکی از عجیب‌ترین ماه‌ها برای بازار جهانی نفت خام بود. در اواسط این ماه، مازاد عرضه نفت به رقم بی‌سابقه‌ای رسیده بود و دیگر نه تنها مخازن خشکی بلکه نفتکش‌ها نیز برای ذخیره‌سازی و انبار نفت استفاده می‌شد.

تقریباً همه متوجه شده بودند که همه‌گیری کرونا، مخرب‌تر از آن چیزی است که تصور می‌کردند، لذا باید دست به کار شوند. دراین ماه یک اتفاق مهم رخ داد؛ اینکه کشورهای غیر عضو در اوپک برای کاهش تولید نفت اعلام آمادگی کردند و دیگر مانند سابق اوپک را کارتل نمی‌دانستند. برگزاری نشست فوق‌العاده اوپک پلاس و همین‌طور گروه ۲۰ در نتیجه این تغییر نگاه رقم خورد و کشورها متعهد به کاهش تولید به میزان ۱۹ میلیون بشکه در روز (اوپک پلاس ۹.۷ میلیون بشکه در روز) شدند. اما با وجود این، مازاد عرضه نفت، پیروز ماه آوریل بود. به طوری که در ۲۰ آوریل، قیمت معاملات آتی نفت شاخص WTI به منفی ۴۰ دلار سقوط کرد. اتفاقی بی‌سابقه که طی آن تولیدکنندگان حاضر بودند به خریدار ۴۰ دلار در ازای هر بشکه بدهند تا نفت را از آنها تحویل بگیرد. عجیب و بی‌سابقه!

■ ماه مه؛ کاهش تولید و تقویت تقاضا

با نمایان شدن عمق آثار کرونا بر بازار نفت، کشورها از جمله عربستان، امارات و کویت قبول کاهش تولید بیشتری را به بازار نفت دادند و این کشورها که در ماه آوریل با وجود افت قیمت‌ها تولیدشان را بشدت افزایش داده بودند،فول دادند ۲میلیون و ۱۸ هزار بشکه دیگر در روز را از تولیدشان بکاهند.

هم‌زمان دولت‌ها از شدت قرنطینه و محدودیت‌های خود در برابر کرونا کم کردند و در ماه مه - یعنی ماه جاری میلادی - اندکی ساختار بازار بر وضعیت بهتری پیدا کرد. به طوری که اکنون قیمت نفت خام در بالاترین سطح خود طی یک ماه اخیر قرار دارد. شاخص برنت روز گذشته بشکه‌ای ۳۴.۴ دلار و شاخص WTI نیز ۳۱.۶۸ دلار معامله می‌شد. روز گذشته استغنا اینتر، استراتژیست ارشد بازار در مؤسسه کرسی تریدر با اشاره به کاهش تولیدهایی که برای مقابله با ویروس کرونا طرح شده است، به رویتیز گفت: ممکن است با کاهش محدودیت‌های حمل‌ونقل، قیمت نفت روند افزایشی بیشتری داشته باشد. به نظر می‌رسد که بعد از ۵ ماه، اندکی امید به بازار جهانی نفت خام بازگشته است. با این حال همه نگران افزایش شیوع ویروس و بازگشت همه‌گیری کرونا در جهان هستند. باید منتظر ماند و دید که آیا در ۲۰ مه ۲۰۲۰ نیز دوباره قیمت‌های منفی رقم می‌خورد یا اینکه بزرگ‌ترین بحران بازار نفت پشت سر گذاشته شده است.

برگزاری طرح سفره همدلی در دانشکده هنر

بنا بر تصمیم هیأت رئیسه دانشکده هنر، طرح سفره همدلی ویژه ماه مبارک رمضان در این دانشکده برگزار شد. به‌گزارش روابط عمومی دانشکده هنر، هر ساله ضیافت افطار در ماه رمضان برای اعضای دانشکده هنر برگزار می‌شده است. لذا امسال به‌دلیل شرایط خاص کرونایی، به پیشنهاد هیأت رئیسه دانشکده هنر طرح سفره همدلی اجرا شد. در این طرح ۵۰ بسته اقلام مصرفی و ۵۰ بسته لوازم بهداشتی تهیه شد و در شب ۲۳ ماه مبارک رمضان، بین افراد نیازمند و زنان سرپرست خانوار در اطراف تهران، کرج و شهریار توزیع گردید. خاطرنشان می‌شود هزینه تهیه بسته‌های طرح سفره همدلی از سوی استادان و کارمندان دانشکده هنر و دو نفر بانی، توسط دکتر قانع و خانم نظری جمع‌آوری گردید.

اقلام مصرفی: برنج، ماکارونی، رب گوجه فرنگی، خرما، پنیر، روغن مایع، لوبیا چیتی، نخود، هلیم، سویا، مرغ
بسته بهداشتی: مایع ضد عفونی کننده، وایتکس، مایع ظرفشویی، مایع دستشویی

■ سه‌شنبه ۳۰ اردیبهشت ۱۳۹۹
■ سال بیست و ششم
■ شماره ۷۳۵۱

۹۰ روز اقتصاد «کرونا زده» در گفرت وگو با وحید محمودی، اقتصاددان

کرونا معیار سنجش نظام حکمرانی بود

سپیده پیری
خبرنگار

۹۰ روزی می‌شود که ایران میزبان میهمان ناخوانده‌ای است که با آمدنش فضای خانه و کاشانه‌مان را زیر و زبر کرده. حکایت ما و او حکایت مثلی است که می‌گوید «میهمان اگرچه عزیز است ولی همچو نفس خفه می‌سازد اگر آید و بیرون نرود» خانه نشینی و تغییر اساسی در سبک زندگی تمام افراد جامعه تنها یکی از بزرگ‌ترین پیامدهای ورود کرونا به ایران است که دارد ما را خفه می‌کند. بیماری که نه فقط جسم و جان بلکه ویروسش را به‌جان اقتصاد نه چندان سلامت کشور هم انداخته است. کرونا فراتر از مرزها در دموکراتیک‌ترین حالت ممکن اقتصاد جهانی را به لرزه انداخت و دور از ذهن نیست اگر در چگونگی راهبردهای اقتصادی است. وحید محمودی، اقتصاددان با بررسی آنچه کرونا بر ساختارهای اقتصاد داخلی و خارجی تحمیل کرده از بایدهای عصر پسا کرونا و جهان بعد از آن می‌گوید. مشروح این گفت‌وگو را در ادامه می‌خوانید:

■ با گذشت سه ماه از اپیدمی کرونا در کشور چه تغییری در رویکردها و سیاست‌های داخلی اقتصاد به وجود آمده است؟

کرونا در نوع خود یک پدیده فراگیر جهانی بوده است. هنگامی که به آثار وی‌پامدهای این بحران نگاه کرده و با بحران‌های سال ۱۹۲۹ و بعد از آن نگاه مقایسه می‌کنیم هیچ کدام از بحران‌های اقتصادی تا این اندازه فراگیر و عمیق نبوده است. در تمام بحران‌های گذشته با طرف تقاضا یا عرضه تحت تأثیر قرار داشت اما کرونا هر دو طرف تقاضا و عرضه را متأثر کرده است. این یعنی پیچیدگی کرونا از منظر آثار اقتصادی- اجتماعی این است که به‌کار گرفته نشود و تئورم توانان مواجهه است. این در حالی است که اقتصاد ایران سال‌های متعددی است که دچار تورم رکودی شده و نتوانسته بود از این تورم فریم بیاید اما آثاری که کرونا برمی‌آورد گذاشت این است که تورم رکودی در اقتصاد ایران تعمیق پیدا کرد.

■ در مقیاس جهانی چطور؟

اگر ما مقیاس جهانی آن را بررسی کنیم خواهیم دید که در طرف عرضه هنگامی که بنگاه‌های اقتصادی تعطیل کردند و فروشگاه‌ها بسته شد عرضه با محدودیت شدید روبه‌رو شد و نخستین و مشخص‌ترین آثاری که طرف تقاضا هم به آن کمک کرده است، بیکاری شدید در دنیا است. کشوری مانند آمریکا مجبور می‌شود به ۳۳ میلیون نفر بیکاری بپردازد که عدد قابل ملاحظه‌ای است درحالی که آمریکا توانسته بود در دوران ترامپ نرخ بیکاری را به کمتر از نرخ بیکاری طبیعی بیاورد. در اقتصاد به نرخ ۴ درصد، نرخ بیکاری طبیعی می‌گوند یعنی انتظار نداریم نرخ بیکاری از ۴ درصد پایین‌تر بیاید اما ترامپ توانسته بود بیکاری را به ۷/۳ درصد برساند که با شیوع کرونا این معادلات به هم ریخت. ترامپ همچنین وعده داده بود که نرخ رشد اقتصادی را از ۵/۱ درصد به ۳ درصد افزایش دهد و نزدیک به ۵/۲ درصد رسیده بود. حال نرخ رشد اقتصادی آمریکا به صفر می‌رسد و نرخ بیکاری دورقمی می‌شود. این آثار کرونا بر اقتصادی است که ۲۰ درصد اقتصاد جهان را در خود جای می‌دهد. پیامد این آثار بر بودجه‌خانوار، شرایط اجتماعی هم اثر می‌گذارد که می‌تواند شرایط کشورها را بدتر کند و حتی معادلات سیاسی را در آمریکا دستخوش تغییر کند. قبل از این ماجرا نظرسنجی‌ها و برآوردها بر این بود که ترامپ پیروز خواهد شد اما حال از رقیب دموکرات خود عقب افتاده است.

■ **مواجهه کشورها با خسارت‌های ناشی از کرونا و چگونگی اتخاذ راهبردهای جبرانی‌شان را چطور ارزیابی می‌کنید؟**
آن جریان ارتدکسی می‌گوند و نمونه آن دیدگاه نئوکلاسیک در اقتصاد است، نگاه‌شان بر بازار حاکمتری و دولت حداقلی است. این رویکرد در

۱۰ نکته از مصاحبه
۱- کرونا نشان داد رویکردهای متعارف اقتصادی نمی‌توانند پاسخی به بحران‌های پیش آمده باشد.
۲- رقتن به فضای دولت الکترونیک از الزامات دوران پسا کرونا است
۳- مسئولان باید اختصاص بودجه و کیفیت بخشی به فرآیندهای سلامت را در دستور کار خود قرار بدهند
۴- عصر پسا کرونا عصر زایش نهادهای جدید در حوزه تعاملات اجتماعی و زیست محیطی است
۵- کرونا ثابت کرد کیفیت حکمرانی در بهبود توسعه اقتصادی یک کشور مؤثر است

۶- کرونا تورم رکودی در اقتصاد ایران را تقویت کرد
۷- نباید کرونا ما را به سمت نگاه‌های شکست خورده جایگزینی واردات یا سیاست‌های خودکفایی سوق دهد
۸- اقتصاد دوران پسا کرونا باید با برنامه‌ریزی هسته‌ای مدیریت شود
۹- سازمان تجارت جهانی در شرایط کرونا نتوانست نقش تاریخی خود را ایفا کند
۱۰- حکمرانان مرد در دوران پسا کرونا باید جایگاه زنان را در سیاست‌گذاری‌ها بیشتر کنند

کشوری مانند مالزی هنگامی که در دو دهه گذشته یک حکمرانی الکترونیکی از راه دور را انجام داده و تمرکززدایی در مالزی صورت گرفته و اختیارات به ایالت‌ها داده شده است، نتیجه تشکیل دولت الکترونیکی و تکریم ارباب رجوع از نظر پارادایمی این است که شهروندان اصلا به دولتمردان مراجعه نکنند و اینکه سرویس را به‌صورت الکترونیکی در سطح ایالت‌ها دریافت کنند. این در شرایط کرونایی بسیار مؤثرتر عمل می‌کند در حالی که ما برای دریافت سهام عدالت و کد بورسی حجم بالایی از مراجعه را داریم پس رقتن به فضای دولت الکترونیک که از الزامات دوران پسا کرونا است که باید مورد تمهید قرار گیرد. علاوه بر آن کیفیت اشتغال بسیار اهمیت دارد. در اقتصاد جهانی معمولاً سهم اشتغال بیشتر در حوزه خدمات است و سهم جی دی پی و هم سهم اشتغال از خدمات بالاست. در حال حاضر بخش خدمات بیشترین تأثیر را از کرونا گرفته است. مانند گردشگری، هتلداری و... این نشان می‌دهد با وجود اینکه بخش خدمات توانایی اشتغال بالاتری را دارد اما آسیب‌پذیری بیشتری را هم دارد.

در مدل سازی‌های اقتصادی باید تمهید شود که جهت‌های اقتصادی به‌گونه‌ای اتخاذ شود که در شرایط بحران کمترین آسیب وارد شود. پدیده‌هایی مانند دورکاری باید افزایش پیدا کند و کارمندان حضور کمتری داشته باشند. این لازمه به کارگیری تکنولوژی‌های جدیدتری است. اینها مستلزم این است که ما در شرایط پسا کرونا به تکنولوژی دسترسی داشته باشیم و زیر زمینه‌هایی که حمایت از تولید است دولت باید این حمایت‌ها را بیشتر کند. این اتفاق بر فقر، نابرابری، حوزه‌های آسیب‌های اجتماعی تأثیر دارد.

■ **شما اشاره کردید که رویکردهای متعارف اقتصادی نمی‌تواند به بحران‌های جدید پاسخ دهد، ارزیابی شما از ایران و سیاست‌های به کار گرفته شده برای بحران خسارت‌های کرونا چگونه بوده است؟**
بر اساس آنچه اشاره کرده‌ام که پارادایم‌های نئوکلاسیک در شرایط کرونایی و پسا کرونایی نمی‌توانند کمک بایسته‌ای به بهبود شرایط اقتصادی داشته باشند. به‌نظر بعد از دوران اجماع واشگنتی وقتی دیدمان توسعه انسان محور توسط اندیشمندانی مانند «محبوب‌الحق» و «آمار تیا سن» و بزرگان این حوزه مطرح باشد. آنها توسعه را یک مفهوم چند بعدی می‌دیدند. بحران کرونا نشان داد که در واقع کیفیت سیاست‌گذاری و راهبردهای توسعه ما باید معطوف به تقویت بنیان‌های چندبعدی توسعه شود. بخش سلامت ما بیش از پیش

http://irannewsaper.ir
editorial@irannewsaper.ir

کرونا، معادلات جهانی را تغییر داد

شعبان فروتن
رئیس اتاق بازرگانی ایران

ویروس کرونا بیشتر کشورها را در نوردیده است و در کنار مشکلات بهداشتی، اجتماعی و تحمیل هزینه‌های درمانی، مبادلات جهانی را تحت تأثیر شدید قرار داده است، به نحوی که بیشتر کشورها با قرنطینه کردن شهرها و مرزهای خود وارد دوران تازه‌ای برای کاهش ارتباطات و مبادلات تجاری و اقتصادی و اجتماعی شدند که کم‌سابقه بوده است.

تأثیرات ناشی از شیوع ویروس کرونا ضربه مهلکی را بر پیکره اقتصاد جهانی وارد کرده که براحتی قابل جبران نیست، فضای اقتصادی در جهان به گونه‌ای شده که نمی‌توان برای اصلاح و بازگشت به دوره قبل از کرونا پیش‌بینی داشت، اما به نظر می‌رسد برگشت به دوران گذشته بسیار بعید باشد. همانگونه که سازمان بهداشت جهانی اعلام کرده است با ویروس کرونا در قالب پروتکل‌هایی که اعلام شده باید زندگی کرد.

لذا ادامه چنین روندی خیلی از مناسبات تجاری، اقتصادی و صنعتی جهان را تغییر می‌دهد، این تغییرات به حدی زیاد خواهد بود که احتمال دارد شاهد مرگ یکسری از فعالیت‌های اقتصادی باشیم. فعالیت‌هایی که در گذشته سودده بوده است در دوران پسا کرونا دیگر سود ندارد و حتی امکان حذف آن زیاد است.

به‌نظر می‌رسید در دوره پسا کرونا خیلی از کشورها به دنبال خودکفایی در تولید و بازار خود باشند چرا که شیوع ویروس کرونا نشان داد که اگر کشوری خودکفایی نداشته باشد بسرعت اقتصادش زمین می‌خورد.

با چنین رویکردی بخشی از فعالیت‌های مشترک کشورها با یکدیگر تحت‌الشعاع قرار می‌گیرد و چه بسا برخی از آنها به‌سمت ترک همکاری‌های مشترک بروند، بدین جهت باید دید که کدام کشورها بیشترین تغییر را در اقتصاد خود اعمال می‌کنند. ایتالیا یکی از کشورهای پیشرو بود که از شیوع ویروس کرونا آسیب جدی دید و به نظر می‌رسد تجار در همکاری با این کشور ناتوانند بازارهای خود را حفظ کنند. اما نکته مهمی که از تأثیرات کرونا است و در دوره پسا کرونا تجار با آن روبه‌رو خواهند شد این است که تصور نکنند مانند گذشته می‌توانند بازارهای خود را حفظ کنند، همه باید خودشان

کشورهای جدیدی در تولید برخی کالاها را ندارد و به بهانه برخی مرزها را ببندید جواب داده نمی‌شود. کرونا این تجربه را به ما منعکس می‌کند که توانمندتر شویم نه به‌سمت خودکفایی حرکت کنیم. یعنی این توانمندی را داشته باشیم کالا‌هایی که مزیت داریم بیشتر تولید کنیم و مزیت‌های جدید خلق کنیم مثلاً همین که ما توانستیم کیت تشخیص کرونا به آلمان بفرستیم این مزیت و پیشرفت در توانایی است و ارزشمند است. درهای اقتصاد روی کشورها باز است و این تعاملات دوباره شکل می‌گیرد و کشورهایی که می‌توانند در یکسری حوزه‌ها برتری برای گفتن داشته باشند آن اقتصاد توانمندتر است. کشوری مانند عربستان به‌عنوان کشور رقیب منطقه‌ای ایران است بی‌آی اس اف بزرگ‌ترین مجموعه شیمیایی دنیا است. سه شرکت امریکایی، هلندی و سایپک عربستان سعودی رقیب آن است. سایپک عربستان سعودی در حوزه پتروشیمی تبدیل به غول شده است و یکی از رقیب‌های جدی صنعت پتروشیمی ما است. ما باید در دوران پسا کرونا با ظرفیت‌هایی را ایجاد کنیم که بتوانیم نیازهای داخلی را برطرف کنیم و هم صادرات صورت بگیرد. پس جهت‌گیری تخصیص منابع و کیفیت سرمایه‌گذاری اقتضا می‌کند. صندوق ملی ما در دوران پسا کرونا باید بر حوزه سلامت، آموزش، تکنولوژی و... کار کند. این بازنگری‌هاست که باید در حوزه حکمرانی و نهادهای به وجود بیاید تا عملکرد بهتری داشته باشد اما عبقرد به گذشته هرگز نباید حمایت از اقتصاد تدوین و اجرایی شود تا اقتصاد زمین گیر و فلج نشود.